

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	5
Önsöz.....	9
I. Aile Şûrası Sonuç Bildirisi	13
Sosyal Yap Komisyonu Kararları	15
Sosyal Kültürel Değişme Komisyonu Kararları	21
Aile Araştırmaları ve Aileye Yönelik Yayınlar Komisyonu Kararları.....	29
Ailenin Güçlendirilmesi ve Sosyal Güvenlik Politikaları Komisyonu; Kararları.. ..	39
Aile Eğitimi Komisyonu Kararları.....	49
Aile ve Hukuk Komisyonu Kararları.....	59
Aile Sağlığı ve Sosyal Hizmetler Komisyonu Kararları.....	71

I. AİLE ŞÛRASI

17-20 ARALIK 1990

SOSYAL YAPI KOMİSYONU
KARARLARI

SOSYAL YAPI KOMİSYONU

Başkan : Doç.Dr. Ümit Meriç YAZAN

Başkan Yrd. : Doç. Dr. Nuran ELMACI

Raportör : Dr. Ali ACAR ;

Emin YILDIRIM

Casım AKÇAM

Sait BAŞER

Prof. Dr. A. Kurtkan BİLGİSEVEN

Doç. Dr. Nihat BOYDAŞ

Doç. Dr. Aygen ERDENTUĞ

Yrd. Doç. Dr. Gülden ERKUT

Emine Işınsu ÖKSÜZ

Prof. Dr. Orhan KARMIŞ

İnci PAKSOY

Nurel TANER

Prof. Dr. Beğlan TOĞROL

Prof. Dr. Ahmet UĞUR

Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ

Dr. Samira YENER

TESBİT VE TENKİTLER

"Sosyo - kültürel realite, parçalar ve bütün arasındaki ilişkilerin tamamıdır. En küçük sosyal birim olan aile bütünü ile, kadın, erkek, çocuk, genç, büyükanne, büyükbaba gibi üyelerden oluşur. Sağlıklı aile modelinin kurulabilmesi için bu üyelerin statü ve rol dengelerinin birlikte kurulması, gerekir. Nasıl bütün tek bir parçaya indirgenemezse, aile de sadece kadına ya da sadece erkeğe veya çocuğa indirgenemez."

Aile hem değişmelere karşı koyan, hem de değişmelere uyum gösteren çifte gücü olan bir kurumdur. Toplumun bir "temel hücre"si" veya bireylerin "son sığınağı" olmaktan öte, belli bir tarihi perspektif içinde aile kurumunun yapısına bakılırsa, onun hem ne kadar esnek, hem de ne kadar dirençli olduğu ortaya çıkar, Aile kurumunun tahlilini "Kriz" kavramıyla yapmak yerine onun yapısını, iktisadi, sosyal, kültürel değişmelere nasıl karşı çıktığını ve ne şekilde katkıda bulunduğunu araştırarak anlamak gerekir.

Ülkemizde Aile Araştırma Kurumu'nun kuruluşuyla sosyal tarihimiz açısından toplumumuzun geçmişine ve bu gününe ışık tutacak ciddi bilimsel çalışmalar yapma imkânı artık ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu gayeyle disiplinler arası çalışmaların başlaması söz konusudur. Delillerle ve rakamlarla desteklenen tarihi ve sosyal gerçekleri ortaya çıkartacak araştırmalara öncelik tanınmalı ve geniş çaplı ekip çalışmalarının

I. Aile Şûrası Kararları

düzenlenmesine özen gösterilmelidir. Böylece " Toplumumuzun zaman içinde rakamlara dayanarak incelenmesi " mümkün olabilecektir.

Arşivlere inilerek yapılacak araştırmaların geçmişimizin toplum özelliklerine, Batıda yapılanlara benzer bir seviyede ışık tutacağı ve delillere dayanan gerçek karşılaştırmaların yapılmasına imkân vereceği ortadadır.

Bu tür araştırmaların dışında kırsal kesim, kentsel kesim ve gecekondu aile tiplerinin tesbit edilerek günümüzde toplum ve aile yapımızı bilimsel yöntemlerle sistematik olarak inceleyen çalışmalara önem verilmelidir. Böylece toplumumuzun dünü ve bugünü ile ilgili " farazi ve lafzı" fikirler bir yana bırakılarak, bilimin ışığında toplumumuzu tanımak mümkün olabilecektir.

Türkiye'de aile yapıları tesbit edildikten sonra bu bilimsel sonuçlar aile ile ilgilenen eğitimcilerin, sağlıkçıların, ekonomistlerin,, planlamacıların, mimarların ve diğer ilgili tüm kuruluşların uygulamalarına ışık tutacaktır.

Ailenin geleneksel temelleri ile sosyal gelişme ve modernleşme unsurları arasındaki çatışan ve uzlaşan tarafların tesbit edilmesi ve aileye yönelik politikaların buna göre belirlenmesi lazımdır,

Araştırma Konuları

Yukarıdaki amaçların gerçekleştirilmesi doğrultusunda yapılması gereken araştırma konuları komisyonumuzca şu şekilde tesbit edilmiştir.

- 1- Farklı toplumsal gruplar arasındaki evlenmelerin toplumsal entegrasyonu sağlamada önemli bir işlevi vardır, Her alt kültürün sosyal yapısı ve değerleri ayrı ayrı incelenmesi, grupların bütünleştirilmesi yolunda politikalar aranmalıdır.

Sosyal Yapı Komisyonu

- 2- Aileyi oluşturan bireyler arasındaki ilişkilerin nitelikleri (değişik aile yapıları içinde erkeğin, kadının kız ve erkek çocukların ve diğer bireylerin rol ve statüleri) konusunda araştırmalar yapılmalıdır. Böylelikle aile içi eğitiminde doğuştan gelen statülerle kazanılmış statülerin hangisinin hangi bölgelerde ve hangi sosyal tabakalarda daha çok ağırlık verildiği belirlenmiş olacaktır.
- 3 - Dinî nikah ve resmi nikahın fonksiyonlarının bölgelere ve sosyal tabakaları bağlı olarak araştırılması gereklidir. Ayrıca serbest birleşmelerin oluşum biçimleri, bu tür birleşmelere yol açan faktörlerin neler olduğu ve yeni bir yaşam biçimi olarak görülen aile oluşturmeyen hane halkı grupları da incelenmelidir.
- 4- İslam dininin aile içi ilişkileri düzenlemede, toplumsal dayanışmayı sağlamada, üretim ve tüketim normlarının kazanılmasında ve ailenin günlük hayatına nüfuz eden kurallarının yönlendirilmesinde nasıl ve ne ölçüde etkili olduğunun kırsal ve kentsel yörelere göre araştırılması gereklidir.
- 5- Kentleşme sürecine giren ülkemizde göç alan kentsel Yörelerde eski kentli aile yapılarının bu göçten nasıl etkilendiği ve yeni gelen ailelerin eski kentli ailelerle bütünleşme sorunları incelenmelidir. Ayrıca sanayi ve hizmet sektörünün götürüldüğü bölgelerde topluma sunulan bu yeni öğelerin aile yapısı ve değerler sistemini nasıl etkilediği de tesbit edilmelidir.
- 6- Ailenin sosyo-kültürel yapısı ile uyumlu mekanlar üreterek kişinin ailesine, sosyal çevresine ve toplumuna yabancılaşması önlenmelidir. Bu konuda yöresel farklılıkların tesbiti ve mimarimizde diğer bütün konularda olduğu gibi geleneksel yapımızın günümüze

I. Aile Şûrası Kararları

uyarlanabilecek olan yönlerinin ortaya konarak kültürel tarihi mirasımızın sürekliliğinin sağlanması gerekir.

- 7- Yurtdışına giden ve yurtdışından dönen işçi ailelerinin toplumla bütünleşme süreçlerinin incelenerek aile yapılarında meydana gelen değişmelerin ortaya çıkarılması gerekir.

Sonuç

Ülke dışında yapılan aile ile ilgili tarihi, antropolojik ve sosyolojik çalışmalar incelenmelidir. Ancak bir ülkede geçerli olan kavram ve tesbitlerin bir başka ülkede bütünüyle geçerli olması düşünülemez kavramların, varsayımların, yöntemlerin Türk toplumunun yapısına uygun özgün çalışmalarla beslenmesi gereklidir. Böylece karşılaştırmalı tarih ve sosyal bilim çalışmalarına katkıda bulunmuş ve kültürümüzün evrensel kültürel katkıları da belirlenmiş olacaktır.

İlişikteki rapor» Aile Araştırma Kurumu'nun 1. Aile Şûrasında "Sosyal Yapı Komisyonu" tarafından hazırlanmış ve oybirliği ile imzalanmıştır.

I. AİLE ŞÛRASI

17-20 ARALIK 1990

**SOSYO - KÜLTÜREL DEĞİŞME VE
GELİŞME KOMİSYONU KARARLARI**

**SOSYO - KÜLTÜREL DEĞİŞME VE
GELİŞME KOMİSYONU**

Başkan : Prof. Dr. **Çiğdem KAĞITÇIBAŞI**
Başkan Yrd. : Prof. Dr. **Sevim EREL**
Raportör ; Doç. Dr. **Ercan TATLI DİL**

Prof. Dr. **Nihat NİRÜN**
Prof.Dr. **Necla ARAT**
Prof. Dr. **Fügen BERKAY**
Prof. Dr. **Mustafa ERKAL**
Prof. Dr. **Umay GÜNAY**
Yavuz Yahya DEMİRKAYA
İsmail HACIFETTAHOĞLU
Doç. Dr. **Gönül BUDAK**
Doç. Dr. **Şadiye KÜLAHÇI**
Yrd. Doç. Dr. **Nur GÜNER**
Abdulkadir ŞAŞMAZ
Doç. Dr. **Beylü DİKEÇLİGİL**
Prof. Dr. **Mahmut TEZCAN**
Prof. Dr. **Sadık Kemal TURAL**
Doç. Dr. **Süreyya HİÇ**
Doç. Dr. **Tülay ER**
Dr.Ayfur BARIŞIK

TESBİT VE TEKNİKLER

Komisyonumuzca Ülkemizde yaşanmakta olan ve kısmen sanayileşme, kentleşme ve iletişim patlaması sürecinden kaynaklanan bir bünye değişmesi yaşandığı konusunda görüş birliğine varılmıştır. Bu değişme Türkiye'ye özgü bir değişme değildir. Toplumsal değişimde aynı süreçler diğer toplumlarda da görülmektedir. Ancak Komisyonumuz bu değişmenin aile gündemine getirdiği problemlere rağmen ailenin bir kurum olarak çözüme tehlikesi ile karşı karşıya olmadığı görüşünü belirtmiştir.

Türkiye'de sürekli bir iç göç yaşanmaktadır. Yoğun kentleşme süreci içinde kent yaşam tarzının getirdiği yeni sosyal ilişkiler ortaya çıkmaktadır. Bu kapalı köy toplum yaşamından kent yaşamına katılma sürecinde sorunlar ve model değişiklikleri getirmekte, bu sorunlar ve model değişiklikleri aile planında da gözlenmektedir.

Toplumsal değişmeler çerçevesinde aile kültüründeki değişmeler yanında süreklilik sözkonusudur.

Bu süreklilik özellikle insan ilişkilerindeki yakın bağlarda gözlenmektedir. Bu güçlü duygusal bağların gelişme ile ters düşmediği araştırmalarla görülmektedir.

Aile kültürünün bu özelliği yararlıdır. Bunun yanında bu beraberlik kültürünün kişiliği ezmemesinde gerekir. Dolayısıyla

I. Aile Şûrası Kararları

özgüveni olan kendi kararlarının sorumluluğunu taşıyabilen, etkili olabilen, ben merkezci olmadığı gibi aşırı bağımlı kitle insanı da olmayan, ben ve biz kavramlarını uzlaştırabilen kişiler yetiştirmek amaçlanmalıdır.

Bu amaca yönelik olarak toplumsal değişimin getirdiği yeni toplumsal gereklere ve yaşam tarzına uygun olan işlevsel öğelerin sürekliliğinin korunması ve desteklenmesi, uygun olmayanların değiştirilmeye çalışılması yararlı olabilecektir. Sıkı aile bağlan olumlu bir işlevsel öge olarak ortaya çıkmaktadır. Cinsiyete dayalı hiyerarşik yapı ise yeni işlevler için yararlı değildir. Çünkü yeni aile düzeni eşitlikçi, sevgi ve saygıya dayanan paylaşımcı demokratik hak ve görev dengesini kurabilmiş olan bir aile modeli olmalıdır.

Böyle bir aile modeli fert ve toplum arasında gerekli köprüyü oluşturur.

Komisyonumuz bir genel çerçeve içinde bazı konularda odaklaşmıştır. Bu konuları şöyle sıralamak mümkündür.

- 1- Kadının aile içindeki konumu ve rolü.
- 2- Yoğun göç alan kentlerdeki gecekondü ailesi sorunları.
- 3- Yurtdışında çalışan Türk işçi ailelerinin sorunları.
- 4- Kitle iletişim araçlarının, özellikle televizyonun aile üzerindeki çeşitli etkileri.

Bu tesbitleri kısaca şöyle açıklamak mümkündür.

- 1- Kentsel yaşantı içinde kadının aile bütçesine sağlayacağı gelire ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çerçevede kadının kendini gerçekleştirmek amacıyla toplumsal yaşamda yer alabilmesinin de gerekliliği görüşü benimsenmiştir.

Kadının ücretli çalışma hayatına girmesinde eğitim önemli bir faktördür. Buna karşılık kırsal kesimde kadının bu

Sosyo-Kültürel Değişme ve Gelişme Komisyonu

çerçevdeki iş gücüne katılımı az orandadır. Buda kadın okullaşma sisteminin yetersizliği ile ilgilidir. Ancak, bu genel olguya rağmen yüksek eğitimi gerektiren mesleklerdeki kadın katılımı da yüksektir. Ne varki, çalışan kadının %80'i tarım kesiminde çalışmaktadır. Bu da kentsel kesimdeki kadın çalışma katılımının genel içindeki oranının azlığını gösterir.

Kadının sorununun evrensel boyutunun da gözden kaçırılmaması gerektiği ve 1985 yılında ilan edilen cinsiyete dayalı her türlü ayırimcılığın ortadan kaldırılması gerektiğine dair uluslararası sözleşmenin ülkemizde de dikkatle uygulanması gerekmektedir. Bu konudan çocukların durumunda soyutlanamaz. 1990 Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde çocuk istismarının önlenmesinin benimsenmesi de gerekmektedir. Kız ve erkek çocuklara yeteneklerini eşit şartlarda geliştirebilecek eşit eğitim imkanları da sağlanmalıdır.

- 2- Yoğun göç alan büyük kentlerde kentleşememiş bir nüfus bulunmaktadır. Buda özellikle gecekondu bölgelerinde standart bir kentli aile tanımı yapabilme sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda gecekondu ailelerinde yaşanan sorunların saptanması ve kentsel yaşam biçimi içinde sorunlarını çözümlene yollarının aranmasında yarar vardır. Bu bölgelerde kadın ve çocukların kentsel yaşamda aktif yer alabilmeleri için destek sistemlerine ihtiyaç vardır.
- 3- Yurtdışında yaşayan ve çalışan işçi eş ve çocuklarının yurtdışındaki toplumsal yaşamlarında kültürel özelliklerini koruyarak uyum sağlayıcı çalışmaların yapılmasına ve eğitimlerine ayrı bir önem verilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede okul öncesi eğitimin önemle ele alınması gerekir. Yurtdışında kız çocuklarının da eğitimden soyutlanmaması ve

I. Aile Şûrası Kararları

kardeşlerine bakma zorunluluğu nedeni ile eğitimden mahrum kalmaması sağlanmalıdır.

- 4- Komisyonumuz tüketici olarak ailenin korunmasını da gerekli görmektedir. Ailenin tüketime yönelik harcamalarda bilgilendirme ve bilinçlendirme yoluyla tasarrufa yönlendirilmesi gerekmektedir.

Bu belirlemelerin ışığında komisyonumuzun teklifleri aşağıda görüleceği şekilde oluşmuş bulunmaktadır.

Teklifler

- 1- Tarım sigortası ve yaşlılık sigortası gibi sosyal güvenlik sistemlerinin geliştirilerek bu gibi desteklerle yaşlılıkta evlada maddi bağımlılığın azalmasını sağlayacak destek mekanizmaları oluşturulmalıdır.
- 2- Aile Plânlaması, çevre sağlığı ve ana-çocuk sağlığı hizmetleri ile çocuk ölümleri ve çok çocukluluk azaltılmalıdır.
- 3- Kız çocukların zorunlu eğitimi sağlanmalı; zorunlu eğitim sonrası okullaşma özendirilmeli; özellikle meslek eğitimi hizmetleri artırılmalıdır.
- 4- Halk eğitimi, yetişkin eğitim hizmetleriyle kadınların okur yazarlık ve genel eğitim düzeyleri düzeltilmeli, özellikle meslek eğitimi özendirilmelidir.
- 5- Yatkın insan ilişkileri ve duygusal bağlılık içeren geleneksel aile kültür öğesinin sürekliliğini sağlayacak örgün-yaygın eğitim hizmetleri sağlanmalıdır.
- 6- Kırsal ile kentin sosyal, ekonomik, kültürel farklılığı kentsel aileye farklı toplumsal fonksiyonlar yüklemektedir. Kırsal kesimden gelen ailelerin kentsel fonksiyonunu yerine getirebilmesi için yeni sosyal ve

SosyoKültürel Değişine ve Gelişme Komisyonu

kültürel politikalar üretilerek yardım edebilecek kuruluşların organize edilmesi gereklidir.

- 7- Kırdan kente yönelik yoğun göçlerin bir sonucu olarak kültürel çatışma ortamında en fazla mağdur olan çocuk ve gençlerin gerek okul içinde gerekse sosyal ortamlarında kent yaşamına hazırlayıcı çalışmalara ağırlık-verilmelidir.
- 8- Kırsal kesimde pasif konumda olan kadının kentsel koşulların gerekliliği içinde aktif olabilmesini sağlayıcı çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle çalışma yaşamında yer alabilmesi için bilgi ve beceri kursları düzenlenmelidir.
- 9- Çocukların ve yaşlıların bakım ve desteği için çeşitli ülkelerde uygulanan alternatif destek sistemleri incelenmeli ve bu konularda araştırmalar yapılmalı ve uygun çözümler oluşturulmalıdır.
- 10- Demokratik aile ilişkileri özendirilmeli, cinsiyete dayalı belirli farklılıklar azaltılmalıdır.
- 11- Eşitlikçi, katılımcı, demokratik aile yapısını pekiştirmek için temel öğretimde kullanılan ders kitapları ve uygulanan programlar yeniden ele alınıp değişen şartlara uygun bir biçimde düzeltilmelidir.
- 12- Ailelere danışma hizmetleri yaygınlaştırılmalı ve bu hizmetlerin uzmanlarca verilmesi sağlanmalıdır.
- 13- Okullaşma sistemi içindeki geçişlerde ve çalışma hayatında katılmada aileye destek sağlanmalı ve bu bağlamda boş zamanlar değerlendirilmelidir.
- 14- Televizyon ve Radyo gibi kitle iletişim araçlarının eğitici potansiyeli kullanılmalıdır. Bu kullanımda uzmanlardan faydalanılmalıdır. Kitle iletişim araçları ve özellikle televizyonun eğitici görevini üstlenmesine, aile

I. Aile Şûrası Kararları

ilişkilerinin Şûranın önerileri çerçevesinde yansıtılmasına özen gösterilmelidir.

- 15- Evde üretim ve aile işletmelerinin incelenmesi ve gerektiğinde desteklenmesi sağlanmalıdır,
- 16- Kentsel kesimde aileleri zor duruma sokan konut açığının giderilmesi için tedbirler alınmalıdır.
- 17- Geleneksel Türk evinin mekan kullanımını korunmalı, geliştirilmeli ve tanıtılmalıdır.
- 18- Aile konusunda araştırma, öğretim ve yayın yapmak üzere sosyal bilimlerde yetiştirilmiş olan; sosyolog, sosyal antropolog, sosyal psikolog, psikolog, eğitim bilimcisi, ev ekonomisti, sosyal çalışmacı, halk bilimcilerinin aileye yönelik kamu kuruluşlarında istihdamı sağlanmalı ve sayıları artırılmalıdır.
- 19- Hızlı değişme süreci içindeki Türk ailesini çeşitli boyutlarda güçlendirmek için yeni sosyal ve kültürel politikalar oluşmasında yardımcı olacak araştırmalar yapmak üzere kurulan Aile Araştırma Kurumu'nun "nitelikli araştırmalar için üniversiteler ile sıkı işbirliği" ilkesi desteklenmelidir. Bu yakın işbirliği sosyal bilimcilerin araştırma potansiyelinin gerçekleşmesi için bir imkan yaratacaktır.
- 20- Aile Araştırma Kurumu ile Üniversitelerin işbirliği devam ettirilerek yapılan araştırmaların sosyal değişme süreci içinde sürekliliği korunmalı, elde edilen bilgilerin yayın yoluyla topluma mal edilmesi faaliyeti sürdürülmelidir.

I. AİLE ŞÛRASI

17-20 ARALIK 1990

AİLE ARAŞTIRMALARI ve AİLEYE YÖNELİK
YAYINLAR KOMİSYONU KARARLARI

**AİLE ARAŞTIRMALARI ve AİLEYE YÖNELİK
YAYINLAR KOMİSYONU**

- Başkan** : Prof. Dr. İskender ÖKSÜZ
Başkan Yrd. : Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU
Raportör : Mustafa Ruhi ŞİRİN
Sürmeli AĞDEMİR
Doç. Dr. Nabi AVCI
M. Çetin BAYDAR
Burhan BOZGEYİK
Nazlı ILICAK
Dr. Mehmet DOĞAN
Prof. Dr. Necmettin Hacı EMİNOĞLU
Dr. İsmail KILLOĞLU
Ahmet KOT
Yrd. Doç Dr. Rıfat ÖZDEMİR
Ömer Lütfi METE
Osman F. SEDEN
Salih Lütfi ŞENGÜL
Ahmet TEZCAN
Prof Dr. Orhan TÜRKDOĞAN

TESBİT VE TENKİTLER

Aile Araştırmalarının amacı, tarihi gelişim çizgisi içinde ailenin oluşumu ve değişimini metodolojik bir kimlik içinde incelemektir.

Ailenin Oluşumunda Dönemler

1- İslâm Öncesinde Türk Ailesi

Bu dönemin kültür ve medeniyet ortamına yönelik çalışmalar yetersizdir. Eski Türklere ait aile hakkındaki bilgiler, efsaneler, destanlar, anıtlar, mitolojik bilgiler çerçevesindedir. Bu kaynaklar üzerine yapılmış araştırmalar genellikle tasvir edici ve belgelerin ortaya konması şeklindedir. Oysa geçmiş döneme ait belgelerin değerlendirilmesi ve yorumu herşeyden önce çok bakışlı bir metodolojik yaklaşımı gerektirmektedir. Özellikle batıda ortaya çıkan " yeni tarihçi okul "un (Annales) metodolojik yaklaşımı bu konuda örnek alınabilir.

2- İslâm Sonrası Türk Ailesi

a) Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Dönemi

Tarihî süreklilik ve bütünleşme teorisine göre kültürel gelişimleri uygarlık çevrelerinden önemli oranda etkilenmektedir. Selçuklu dönemi bugün yaşadığımız topraklar

I. Aile Şûrası Kararları

üzerinde kazanılmış bir tecrübe olması itibariyle aile araştırmaları için üzerinde durulması gereken bir tarih dönemidir. Türklük ve İslamiyetin içiçe oluşturduğu değerlerin temellerin atıldığı bu dönem araştırmalarla aydınlatılmalıdır.

b) Osmanlı Dönemi

Osmanlı dönemi, Selçuklularla başlayan, Anadolu üzerinde vatanlaşan, Batı Medeniyeti karşısında Türklük ve İslâmlık kimliğini temsil eden bir oluşumdur. Osmanlı devlet politikası, aile kurumu üzerine oturtulmuştur. Devletin idarî sistemi, askerî sistemi, malî sistemi, sanat anlayışı aile kurumuna göre inşa edilmiştir. Devlet "kul sistemini" aileye dayandırmıştır. Yine Enderun sistemi de aile kaynaklıdır. Osmanlı sisteminin ip uçlarını elde edecek zengin arşivlere sahibiz. Ne yazık ki Başbakanlık arşivindeki belgeler başta olmak üzere, Şer'îye sicilleri, Vakıflar arşivi, Tapu ve Kadastro Arşivi ve bu arşivlerde yer alan vekâynameler, salnameler, defter-i kebir ve diğer kaynaklara dayalı olarak yapılan orjinal çalışmalar fazla değildir. Hatta bu dönemi anlatan seyahatnameler ve diğer edebi eserler dahi aile araştırmaları açısından yeterince dikkate alınmamıştır.

Arşivlerimizin sosyal araştırmalarda kaynak olarak kullanılmaması bir yana, bu hazinelerin önemi de yeterince anlaşılmamıştır. Özellikle aile araştırmalarında son derece önemli olan Şer'îye sicillerinin ne katoloğu, ne mikrofilmli ne de fotokopileri vardır, Bazı müzelerde bunlar, sahihsizlik nedeniyle yok olma durumundadır. Bu kıymetli vesikaların kurtarılması için çok acil tedbirler alınmalıdır. Bu dönemi aydınlatan kaynaklar arasında batılı aydınların özellikle seyahatlere dayalı olarak Türk toplumu ve ailesi yapısı hakkındaki görüşleri, literatürde önemli bir yer tutmaktadır. Bunların büyük bir kısmı daha ziyade harem hayatı, kadın saltanatı, gelenek ve göreneklerin sübjektif açıdan değerlendirilmesi şeklindedir. Ancak bu döneme ait

Aile Araştırmaları ve Aileye Yönelik Yayınlar ...

nisbeten objektif sayılabilecek eserlerin de dikkate alınmasında fayda vardır.

Batı medeniyetinin değerleri ile ilişkiye Tanzimat ve takip eden dönem, aile yapımızı ilgilendiren görüş ve tartışmaların yeni bir yoğunluk kazandığı dönemdir. İkinci Meşrutiyet dönemi ise günümüze kadar gelen bir çok aile meselesinin ilk kez ele alındığı yeni bir dönem olması itibariyle araştırmaların yöneltileceği önemli bir sahadır. Bu dönem. Cumhuriyete geçişi hazırlaması» aile ilk kararnamesi çalışmasının yapılması gibi nedenlerle araştırmaların ilgi alanı haline getirilmelidir.

c) Cumhuriyet Dönemi

Modern sosyoloji alanında ilk araştırmalar Cumhuriyetle başlamıştır, Cumhuriyet dönemi araştırmacıların ilk uyguladıkları model Durkheimci sosyolojizm modelidir. Bunu takip eden yıllarda Le Play'ın iş-toplum ve çevreye yönelik monografi yöntemi revaç bulmuş; bu yöntemle köy aileleri, aile bütçeleri, ekonomik yapılar, zirai yapılar gelenek ve görenekler incelenmiştir, Bu sosyolojik yaklaşım, "aileye toplumun biçimi belirler" tezine dayanmaktadır.

Cumhuriyet döneminde yapılan aile araştırmalarında kullanılan bir başka metod ise, "Marksist" yaklaşımdır. Marksist modeli kullananlar anafikri Engels'in 1884 yılında yazmış olduğu" ailenin, özel mülkiyetin ve devletin kökeni "tezine dayandırır. Bu teze göre aile tipi mülkiyet biçiminin bir ürünüdür.

Fonksiyonalist veya uyumcu yöntem de Cumhuriyet döneminde yapılan aile araştırmalarında kullanılmıştır. Bu dönemde kullanılan bir başka araştırma yöntemi ise "kültür değişmesi yöntemi"dir. Bu model antropolojik bir metoda dayanması itibariyle diğerinden ayrılır.

Bütün bu modellerin bir ortak yönleri vardır ki hepsi, kendi teorilerinin biricikliği ve evrenselliğini iddia eder. Oysa modern

I. Aile Şûrası Kararları

fizik teorileri, "biriciklik ve evrensellik" iddialarının geçerli olmayacağını bütün ilimleri kapsayacak şekilde göstermiştir. "Bir teorinin doğruluğu onun yanlışlanabilirliği" ilkesine dayanır. Günümüz bilimsel araştırmalarında izlenen yol daha ziyade "çok değişkenli bir batarya sistemidir. Bu nedenle» araştırma konusu Holistik (bütüncül) olarak düşünülür ve değişik metodolojiler uygulanır, özellikle modern antropolojinin öngördüğü "saha araştırması" denilen yöntem daha ziyade araştırma birimine katılımcı ve gözlemci bir eğilimi yansıtmaması bakımından ağırlık kazanmaktadır.

Aileye Yönelik Araştırmalarda Öncelikler

- 1- Ailenin Tarihi Gelişimi (Evrimi ve Tipolojisi).
- 2- Enformasyon ve Aile
- 3- Ailenin Eğitim ve Pedagojik Sistemi
- 4- Ailenin sosyo- coğrafi çevresi
- 5- Ailenin Sosyo - Ekonomik Yapısı
- 6- Ailenin Sosyo - Kültürel Yapısı
- 7- Ailenin Sosyo - Politik Yapısı.
- 8- Ailenin Sosyo Hukuk Yapısı.
- 9- Ailenin Dayandığı Kurumlar ve Değerler Sistemi.
- 10- Ailenin Psiko - Sosyal Yapısı.
- 11- Ailede Sağlık ve Hastalık Sistemi
- 12- Ailenin Etik ve Estetik Değerleri.
- 13- Ailede Sosyal Farklılaşma, Kadın ve Erkek İlişkilerinde Rol Dağılımı.

Aile Araştırmaları ve Aileye Yönelik Yayınlar ...

Aileye Yönelik Araştırmalar Konusunda Öneriler

- 1- Aile Araştırma Kurumu, araştırma sahalarını önceliklerine göre global şekilde belirlemelidir.
- 2- Aile Araştırma Kurumu öncelikle planladığı araştırmaları yapmalı ve yaptırmalıdır.
- 3- Aile Araştırma Kurumu'na önerilen araştırmaların değerlendirilmesi birinci maddedeki önceliklere göre hazırlanmalıdır.
- 4- İlk üç maddedeki hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla bilim adamı ve araştırmacıların istihdamı sağlanmalıdır.
- 5- Aile konulu araştırmaların yer alacağı bilgisayar veri tabanı olan arşiv ve dokümantasyon merkezi kurulmalıdır.
- 6- Araştırma ve derleme çalışmalarının popülarizasyonu sağlanarak araştırmalara ve kamuoyuna duyurulması temin edilmelidir.
- 7- Aile Araştırmaları Kurumu'nun politikası Devlet politikası düzeyinde ele alınmalıdır,
- 8- Parçalar bütün bağlantısı içinde ve çoklu faktörlerin etkileşimini yaklaşım olarak benimsemiş bütüncül yaklaşımla toplumlar (kültürler) arası mukayeseli ve disiplinler arası araştırmalar, çeşitli araştırma metod ve teknikleri kullanarak yapılmalıdır.
- 9- Ailenin fertleri arasındaki yakın insan ilişkilerini kapsayan iç süreçler ile aile fertlerinin diğer insanlar. gruplar, kurumlar ve toplumla olan ilişkilerini kapsayan dış süreçler incelenmelidir.
- 10- Üniversite ve diğer Araştırma Kurumları bütçelerine, fen bilimlerinde yapıldığı gibi, sosyal bilimler ve aile araştırmalarında kullanılmak üzere fon konulmalıdır.

I. Aile Şûrası Kararları

- 11- Aile Araştırma Kurumu'nun desteğiyle ve ilgili kuruluşların katılımı ile Türk Ailesinin sosyal, kültürel ve ekonomik durumun ülke düzeyinde saptanması ve böyle bir araştırmanın belirli intervallerle bilimsel olarak tekrarlanması ailenin sosyo - kültürel ve ekonomik değişimlerinin tesbiti bakımından önemle gereklidir.

Aileye Yönelik Yayınlar Konusunda Öneriler

- 1- Aile Araştırma Kurumu, Türk Ailesinin kimliğini koruyarak» çağın değişen şartlarına uyum sağlamak amacıyla basılı, sesli, görüntülü yayınların hazırlanmasında maddi destek sağlayarak, bu yayınlarının kamuoyuna yansıtılması koordinasyonunu sağlamalıdır.
- 2- Aile odaklı, çocuk ve gençlik çağlarının düzeyine yönelik basılı yayınların hazırlanması, desteklenmesi ve yayınlanması sağlanmalıdır.
- 3- Aileye yönelik yayınlar konusunda, resmi, özel ve ilgili kuruluşlarla işbirliğine gidilmesi özendirilmelidir.
- 4- Dramatize programlar yayınında aile konulu çizgi film, belgesel ve eğitici sesli - görüntülü programlar hazırlanmalıdır.
- 5- Aile Araştırma Kurumu, TRT, Basın ve Kültür - Sanat Birlikleri ile dayanışma halinde bir yayın politikası yürütmelidir.
- 6- Aile konulu şahıs, kurum ve kuruluşlara bu alanda yapılan çalışmalar süratle aktarılmalı, yazarlar enforme edilmelidir.
- 7- Sesli, görüntülü ve basılı yayınlarda aileye yönelik bütün çalışmalar "Aile Haftası" nda ödüllendirilmelidir.

Aile Araştırmaları ve Aileye Yönelik Yayınlar ...

- 8- TRT ve yazılı basın organları aile konusunda yapıcı tutum içinde bulunmalıdır. Bazı yayın organlarında aile bütünlüğünü sarsacak ve Türk Ailesinin geleceğini tehdit eden yayınların yapıldığı da gözlenmektedir. Kitle iletişim araçları toplumun kültür değerleri ve inanç sistemlerine ters düşebilecek eğimler konusunda duyarlı olunmalıdır.
- 9- Aile Araştırma Kurumu
 - 1)Anne- Baba okulu
 - 2) Evlilik OkuluKonularında sürekli / peryodik mecmua / kitap yayınlanmalıdır.

Burada multidisipliner uzmanlardan yararlanılmalıdır.

I. AİLE ŞÛRASI

17-20 ARALIK 1990

**AİLENİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE
SOSYAL GÜVENLİK POLİTİKALARI
KOMİSYONU KARARLARI**

**AİLENİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE SOSYAL
GÜVENLİK POLİTİKALARI KOMİSYONU**

Başkan : Prof. Dr. Rezzan ŞAHİNKAYA

Başkan Yrd. : Muhsin DEMİREL

Raportör : Ayla AĞABEGÜM

Prof. Dr. Sevinç YÜCECAN

Prof. Dr. Necla PÜR

Göl AYKOR

Mustafa BAŞOĞLU

Ruhi CEYLAN

Musa GÜRGÜN

Durmuş ÖZTEK

Samiye SAKARYALI

Mehmet TUTAR

Salim USLU

Fikret ÖÇCAN

Celal SÜRMEİ

TESBİT VE TENKİTLER

Komisyonumuz öncelikle görev alanı tanımlamış ve "ailenin güçlendirilmesi ve sosyal güvenlik politikalarının refah ve refah devleti kavramı çerçevesinde ele alınmasını kararlaştırmıştır.

Mevcut durum İrdelendiğinde dilenin güçlendirilmesi ve sosyal güvenlik politikalarının geliştirilmesi 8 ana başlık altında ele alınmıştır.

Biyolojik ihtiyaçlardan manevi tatmine kadar sıralanırsa:

- 1- Beslenme ve gıda
- 2- Sağlık
- 3- Konut
- 4- Eğitim
- 5- İşsizlik ve istihdam
- 6- Gelişen koşullar içinde kadının yeri
- 7- Sosyal Güvenlik
- 8- Aile değerlerinin dinamik ve sağlıklı bir şekilde millî kimliğini kaybetmeden devamı.

Dünyadaki sanayileşme ve teknolojiye hızlı gelişme ve değişmeye paralel olarak, ülkemizde de bir takım çalışmaların ve düzenlemelerin yapıldığı açıktır.

I. Aile Şûrası Kararları

Demografik yapıda genç kuşağın yüksek oranda ve çok dinamik olması, ayrıca İstenecek seviyede ekonomide ve sosyal alanlardaki hızlı değişmeye paralel olarak yeterli politikaların geliştirilmeyişi nedeniyle ülkemizin bir takım sorunlarını yeterince çözemediği görülmektedir. Komisyonumuz Birinci Aile Şûrası'nın amacının sadece geçmişten birikip gelen meseleleri ele almak değil, ileride karşılaşılabileceğimiz çok muhtemel sorunlar için de aydınlatıcı teklifler getirmek inancındadır.

Bu hususları mevcut ve muhtemel durum çerçevesinde irdelersek, kısaca ortaya çıkacak durum şu şekilde ifade edilmiştir.

Ülkemizde beslenme konusunda yapılmış olan araştırmalar, özellikle okul öncesi çocukluk çağı ile gebe ve emzikli anneler grubunda, kötü beslenme sorunlarının yaygın olduğunu ortaya koymaktadır.

Ülkemizin gıda konusunda dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olmasına rağmen kötü beslenme konusu sadece yukarıda ifade edilen çocukluk çağı ve genç anneler grubunda değil, eğitim durumu ve gelir seviyesi farklılık arzeden kitlelere ve bölgelere göre değişiklik arz etmekle birlikte, ilmi verilere göre yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Komisyonumuz, sağlıklı bir toplumun sağlıklı bir aile ve sağlıklı bir çalışma ortamıyla sağlanabileceği görüşündedir. Oysa ki, henüz ülkemizde temel sağlık hizmetleri olan, ana çocuk sağlığı, çevre sağlığı, ruh sağlığı, zararlı alışkanlıkların önlenmesi ve aile planlaması gibi konularda istenilen seviyeye ulaşılamadığı gibi kişilere ve topluma yeterli bir sağlık eğitimi verilemediği açıktır. Bir misal vermek gerekirse, ana ve bebek ölümleri uluslararası karşılaştırmalar yapıldığında gelişmiş ülkelerin bir hayli gerisinde olduğumuz anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra genel sağlık hizmetleri, kişi başına düşen sağlık

Ailenin Güçlendirilmesi ve Sosyal Güvenlik ...

personeli sayısı ile sağlık hizmetlerinin çalışma şartları da yeterli düzeye ulaşmamıştır.

Komisyonumuz sağlık konusunda değerlendirme ve tekliflerin Aile Sağlığı ve Sosyal Hizmetler Komisyonunda ele alınacağını düşündüğü için bu konuda da ayrıntıya girmemiştir.

"şehirleşmenin gerçek şehir fonksiyonlarına ve sanayileşmeye dayalı olmaksızın daha çok nüfus yığılmaları biçiminde gerçekleşmekte olduğu, konut sorununda kredi sisteminin yetersiz kaldığı, bu mekanizmanın etkili bir şekilde işlemediği dar gelirliileri toplu konuta, sosyal konuta destekleyici bir işleyişin gerçekleşmediği görülmektedir.

Ülkemiz şehirleşmesinde, büyük çoğunlukla ferdi, kısmen ortak teşebbüslerle gerçekleşmiş olan konut edinme sürecinde ferdi teşebbüslerle meseleye çözüm bulma neticesinde gecekondular alanları yayılmakta, ortak teşebbüslerle, kooperatif veya banka kredileriyle gelişen ortak teşebbüslerle de ancak yüksek gelir grubundaki ailelerin ihtiyaç karşılanmaktadır.

Eğitim konusunda ise, son yıllarda büyük gelişmeler ve yatırım bütçesinde özellikle artan bir trend göstermesine rağmen, eğitime ayrılan kaynakların, yeterli olmadığı kanaatine varılmıştır. Orta ğretim ve Yüksek öğretimdeki eğitilmiş ve eğitilmekte olan kişilerin dünya nüfusuna oranının, dünya standartlarının çok gerisinde olmamakla birlikte n sıralarında da yer almadığı görülmektedir. Aile konusunda ise, aile içinde ve dışındaki eğitimle bu ikisi arasındaki koordinasyonun sağlanması noktasında çalışmalar yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Komisyonumuz aile eğitimi konusunda değerlendirme ve tekliflerin aile eğitim komisyonunda ele alınacağını düşündüğü için bu konuda derinliğine bir çalışma yapmamıştır.

OECD yesi ülkeler arasında işsizlik oranının yüksekliliği bakımından başta gelen ülkeler arasında yer alan Türkiye'de

I. Aile Şûrası Kararları

işsizlik sorununun çözümüne yönelik köklü kalıcı bir program uygulanması zorunlu bir konudur. Diğer gerçekler bir yana işsizlik çözümünde yeni istihdam alanlarının yaratılması için sanayileşmenin daha da geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde mevcut duruma bakıldığında 1988 yılı itibariyle toplam istihdam edilenlerin ancak % 39.5'i sosyal güvenlik kapsamındadır. Emekli Sandığı, S.S.K., Bağ-Kur ve Özel sandıkların iştirakçileri dahil olmak üzere aktif sigortaların genel nüfusumuza oranı ancak % 12 civarındadır. Bunun yanısıra tarım sektöründe çalışanların herhangi bir sosyal güvenlik kurumu kapsamında değildir.

Yukarıda belirtilen durum çerçevesinde sosyal güvenlik sisteminin daha geniş bir tabana yayılması ve birçok ileri ülkede uygulanan işsizlik sigortasının bir takım olumsuz sosyal gelişmeleri önlemek bakımından gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

Kitle iletişim araçlarının günden güne geliştiği ve etkisini artırdığı çağımızda, sosyal ve kültürel değişmeyi görmezlikten gelmek mümkün değildir. Ancak değişimin ciddi bir program çerçevesinde değerlendirilmediği durumlarda, kişinin ve toplumun bir takım olumsuz etkiler altında kalabileceği de bir gerçektir. Bu sebeptendir ki kültürel ve geleneksel yapıda meydana gelebilecek, muhtemel olumsuz durumları en aza indirebilmek için, aile yapısındaki manevi değerlerin dinamik ve sağlıklı bir şekilde milli kimliğin kaybedilmeden devamının sağlanması önemle vurgulanmıştır.

Teklifler

- 1- Ailenin yeterli ve dengeli beslenmesi konusunda aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi suretiyle korunması,

Ailenin Güçlendirilmesi ve Sosyal Güvenlik ...

yeterli ve dengeli beslenme için Türkiye'nin şartları gözönüne alınarak, bazı besinlerin yerine kullanılacak diğer besinlerin ilmi olarak tesbit ve sonuçlarının halka ulaştırılması.

- 2- Gelir gruplarına göre kişi başına düşen ortalama besin tüketimi ve beslenme harcamalarının bölge ve yerleşim yerlerine göre farklılaşma endekslerinin geliştirilmesi.
- 3- Ailenin sosyal açıdan güvenli olması ve güçlendirilmesi için ülke düzeyinde beslenme ve gıda teknolojisi konusundaki araştırmalara ağırlık verilmesi,
- 4- Ailenin beslenme konusunda bilinçlendirilmesini sağlayacak yaygın SESLENME EĞİTİMİ programlarının hazırlanması, kitap, broşür, televizyon ve diğer kitle iletişim vasıtalarıyla halka ulaştırılması uygun görülmüştür.
- 5- Konut, çevresi ile bir bütün oluşturur. Ve aile de bu bütünleşme içerisinde yer alır. Konutu, yolu, bahçesi, ağacı, komşusu, çarşısı, çocuğun gittiği yuva veya okulu ile bir bütün olarak ele alınmalıdır.
- 6- Gerçekçi bir konut politikası uygulamak Türk ailesinin yapısına uygun iç ve dış mekanların düzenlemesinin yanısıra uygun muhtelif büyüklüklerde ancak lüks olmayan konut tiplerinin ve projelerin belirlenmesi ile mümkündür. Bu tespitler yapılırken ülkemizin bölge ve iklim özelliklerinin gözönüne alınması kırsal kesimdeki elverişsiz konutların iyileştirici bir program dahilinde ele alınması ve nüfusun toplandığı yerlerden çok toplanması gereken yerlerde yapılması teşvik edilmelidir.

I. Aile Şûrası Kararları

- 7- Şehir ve kasabalarda yaşayan ailelere konut kredisi verildiği halde köyde yaşayan ailelere kredi açılmamaktadır. Bu uygulama değiştirilerek köyde yaşayan ailelere de konut kredisi sağlanmalıdır.
- 8- Bugün ülkemizde, özellikle şehir kesiminde aile reisi olan gelirin yetmemesi sebebi ile kadının işgücü piyasasında yet aldığı yargısı geçerliliğini sürdürmektedir. Bu yanlış düşünceyi değiştirerek potansiyel kadın iş gücünü ivedilikle emek piyasasına sokmak gerekmektedir.

Ancak;

- Eşit işe eşit ücret,
 - Cinsiyet ayrımı olmaksızın işe alınmada eşitlik prensipleri gözardı edilmemelidir.
- 9- Çalışan kadınlara çocuğun anneye en fazla ihtiyacı olduğu dönemde mevcut düzenlemede belirtilen daha uzun bir süre izinli sayılması ve işine bıraktığı yerden tercihen başlayabilmesi ve izinli bulunulan sürenin aile yardımı mekanizması geliştirilerek finanse edilmesi sağlanmalıdır. Aynı sürenin anne ve baba arasında dönüşümlü veya tercihe bağlı olarak düzenlenmesi alternatifi üzerinde durulmalıdır.
 - 10- Kadın işçi çalıştıran Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki işyerlerinde işverene vergi indirimini sağlayıcı yeni bir vergi politikası geliştirilmelidir.
 - 11- Çalışan kadına gerek ev işlerinde gerekse çocuk bakımında erkeğin yardımını sağlayıcı kitle iletişim vasıtaları ile eğitici programların yapılması gerekli görülmektedir.

Çalışan kadınınızın çocuk probleminin çözümlenmesi için kreşlerin artırılması ve ücretlerinin aile bütçesini aşmayacak hale getirilmesi.

Ailenin Güçlendirilmesi ve Sosyal Güvenlik ...

Açılacak kreşlerde, pedagoji, psikoloji, sosyoloji ve meslek lisesi öğrencilerinin çalıştırılması.

- 12- Çalışan kadınlarımızın okula giden çocuklarına ders çalışmalarında yardımcı olunabilir, ayrıca bu merkezlerde kurulacak kitaplıklardan hanımlarımız ve çocuklarımız faydalanabilir.
- 13- Özellikle Kalkınmada Öncelikle Yörelerde istihdamı artırmak amacıyla emek yoğun teknolojilerin kullanılması teşvik edilmelidir.
- 14- Metropolitan şehirlerde özellikle kadının, yüksek öğrenim gençliğinin ve genç emeklilerin part-time çalışabilmesi için hukuki düzenlemeler yapılmalı ve bu konuda özel teşebbüs birtakım teşviklerle yönlendirilmelidir.
- 15- Toplumun bütününe içine alan genel bir sosyal güvenlik sistemi geliştirilmelidir.
- 16- Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerde etkili bir uygulamaya geçilmesi amacıyla herşeyden evvel çok başlılıktan vazgeçilmelidir.
- 17- 1952 yılında ILO tarafından kabul edilmiş ve Türkiye'nin taraf olduğu ancak uygulamaya başlamadığı sosyal güvenliğin "Aile Yardımları" ve işsizlik yardımları ile birlikte uygulamaya konulması sağlanmalıdır.
- 18- Aile yardımı günün ekonomik şartlarına uygun bir şekilde artırılmalıdır.
- 19- Evlenecek olan gençlere evlilik kredisi verilmesi sağlanmalıdır,
- 20- Şehirlerde yaşlı ve muhtaçlar için huzurevleri olmasına rağmen kırsal kesimde ise böyle müesseseler bulunmamaktadır. Buralarda yaşayan anne-baba olsun

I. Aile Şûrası Kararları

olmasın 65 yaşını aşan yaşlılara bakan ailelere belli oranda maddi yardımda bulunulmalıdır.

- 21- Sevgi, saygı ve hoşgörü sahibi sorumluluk anlayışına sahip uyumlu ve mutlu aile tipini özendirici, ödüllendirici ve motive edici uygulamalar başlatılmalıdır.
- 22- Sorumluluk, iş bölümü, paylaşma ve tasarruf alışkanlığının yaygınlaştırılarak; savurganlığın önlenmesi, harcamalarda isabetli tercih önceliklerinin sağlanması gibi hususlarda, kamu kuruluşları ve özel kuruluşlarca, yaygın eğitim programlarının geliştirilip uygulanmasının başlatılması ve bu programların, televizyon ve diğer kitle iletişim vasıtalarıyla halka ulaştırılması sağlanmalıdır..
- 23- Şehir hayatıyla beraber insanların yalnızlığı söz konusudur. Bu yalnızlığın getireceği problemlerin çözülmesi, "Aile Danışma" merkezlerinin sayılarının artırılması, muhtarlıkların yardımı ile mahallelerde danışma birimlerinin kurulması,(farklı bilim dallarından ilgili kişilerin iştiraklariye) uygun olacaktır.
- 24- Bu merkezlerde, çalışmayan hanımların el becerileri, güzel sanatlar alanında geliştirilip değerlendirilerek aile ekonomisine katkıda bulunmalar sağlanmalıdır.
- 25- Eşinden ayrılmaya karar veren hanımların mahkemeye müracet etmeden bazı problemlerini Aile Danışma Merkezlerinde danışmanların yardımıyla çözebilmeleri mümkün kılınmaktadır. Dayak yiyen ve kötü muameleyle karşılaşan hanımlara, yaşlılara, hastalara yine bu merkezlerce gerekli yardımın sağlanması, problemlerin çözülmesi yoluna gidilmelidir.
- 26- Ekonomik güçsüzlük içerisinde yaşayan dul kadınlar ve tek yaşayan (evli ve bekâr) kadınlar sosyal yardım ve sosyal güvenlik kapsamına alınmalıdır.

I. AİLE ŞÛRASI

17-20 ARALIK 1990

AİLE EĞİTİMİ KOMİSYONU
KARARLARI

AİLE EĞİTİMİ KOMİSYONU

- Başkan** : Prof. Dr. **Ayla OKTAY**
- Başkan Yrd.** : Prof. Dr. **Seniha HASİPEK**
- Raportör** : Yard. Doç. Dr. **Hüseyin AĞCA**
- Üyeler** : Prof. Dr. **Meziyet ARI**
Ayşe **BAYINDIROĞLU**
Prof. Dr. **Sunar BİRSÖZ**
Prof. Dr. **Beyza BİLGİN**
Doç. Dr. **Savaş BÜYÜKKARAGÖZ**
Prof Dr. **Kemal ÇAKMAKLI**
Rıdvan **ÇAKIR**
Prof. Dr. **Abdurrahman GÜZEL**
Prof Dr. **Fikret TÜRKMEN**
Doç. Dr. **Beşir ATALAY**
Doç. Dr. **Mustafa İSEN**
Doç. Dr. **Hüseyin PEKER**
Dr **Mümtazer TÜRKÖNE**
Yard. Doç. Dr. **Ülkü ÜSTÜNOĞLU**
Mustafa YILDIRIM

TESBİT VE TENKİTLER

Toplumların en küçük ve en temel birimi olan aile, bireyin yetişip gelişmesinde ömür boyu etkinliğini sürdürmesi yönünden son derece önemli bir kurumdur. Aile Eğitimi, bireyin her yönüyle gelişmesinde, toplum değerlerinin sürekli kılınmasında ve gelecek nesillere beğenip benimseyip, geliştirecekleri yeni değerlerin oluşturulup, kazandırılmasında son derece etkili bir süreçtir. Bu bakımdan komisyonumuz, problemi bütün boyutlarıyla ve bilimsel yöntemlerle ele alıp, Türk toplumunun bütünlüğünü devam ettirici ve geliştirici tedbirlerin alınmasında tarihi bir sorumluluk taşıdığına bilincindedir. Bu temel ilkenin ışığı altında komisyonumuz aşağıda görüş ve değerlendirmeleri Genel Kurulun bilgi ve tasvibine sunar.

Tanımlar

Komisyonumuz tartışmalarda terminoloji farklılıklarından doğabilecek kavram kargaşasına yol açmamak için temel bazı kavramları tanımlama ihtiyacı duymuştur. Bu kapsamda aşağıdaki tanımlar yapılmıştır.

Aile : Bir toplumda hukuki temele dayalı evlilik ve akraba bağılılığı (anne-baba, çocuklar, büyükanne ve büyükbaba ile yakın akrabalar) oluşmuş aynı mekanda yaşayan en küçük toplumsal kurumdur.

I. Aile Şûrası Kararları

Aile Eğitimi: Aile kurumunun devamının, bireylerinin sağlıklı gelişimini, toplumun uyumlu, sorumlu üyesi olmalarını sağlamak amacıyla yapılan her tür ve düzeydeki eğitim sürecidir.

Yaygın Eğitim : Yaygın eğitim kurumları ve araçları aracılığı ile gerçekleştirilen, insan hayatının her döneminde kendisini ve çevresini tanımasına, bunlara karşı sorumluluklarının bilincinde olmasını ve öğrendiklerini davranışa dönüştürmesine imkan veren bir eğitim sürecidir.

Aile Eğitiminde Bugünkü Durum ve Problemler

a)Aile içi etkileşim ve eğitim: (ana - baba - çocuk ve yakın akrabalar) Hızlı bir toplumsal değişme yaşamasına rağmen Türk Ailesi sahip olduğu kültür değerlerinin desteği ile günümüzde de genel olarak sağlıklı yapısını korumaktadır.

Bu yapı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin aile yapılarındaki sorunlarla büyük ölçüde henüz karşılaşmamıştır.

Türk toplumunda yerleşim birimleri, sosyo-kültürel özellikleri ve yerleşik değer yargıları bakımından farklı aile tipleri vardır. Bunlarla ilgili çok boyutlu, yeterli sayıda araştırmalar bulunmamaktadır.

Aile sorunlarının danışılacağı ve sorunlarla rehberlik edileceği resmi ve özel kurumlar sayıca yetersiz olduğu gibi aralarında koordinasyon ve işbirliği noksanlığı da vardır.

Türk toplumunda henüz yaygınlaşmamış olsa da sağlıksız sayılabilen ve aşağıda sıralanan aile toplumlarından söz etmek mümkündür.

Bunlar:

- i- Baskıcı aile tutumu, ii- İlgisiz aile tutumu, iii- Aşırı koruyucu - kollayıcı aile tutumudur.

Aile Eğitimi Komisyonu

IV- Tutarsız - dengesiz aile tutumu

Yukarıdaki tipler iki katagoriye indirgenebilir,

- 1- Çocuğun Ego-centric tabiatının devamına imkan veren İlgisiz (Self-govermeny kendi başına buyruk bırakılma) terbiye tarzı,
- 2- Çocuktaki menfi eğilimleri baskı altına alan otoriter terbiye tarzı,

Bunların ikisi de elverişsiz terbiye sistemleridir. Bizim uygulamamız gereken terbiye sistemi, çocuğa, ferdiyet kapasitesini açığa çıkaracak şekilde ikna ederek değer aşılama sistemi olan ve çocukla işbirliği yapılması esasına dayanan otonomi terbiye sistemi olmalıdır.

Aile kurumu ve bireylerinin temel eğitim ve ihtiyaçlarının tesbiti ile ilgili araştırmalar yeterli seviyede değildir.

Aile eğitimi uygulamalarında ülkemizin ve insanımızın özelliklerine uygun ve metod araştırmalarında da yetersizlikler vardır.

Ülke genelinde evlenme yaşının küçüklüğü ve bireysel eğitimin eksikliği sonucu evlilik olgusuna ulaşılmadan yapılan evlenmeler yaygındır. Böyle kurulan aile ortamlarında eğitim eksikliği sorunları yol açmaktadır.

Ailelerin yetersiz cinsel eğitime sahip olmaları, çocukların da bu konuda yeterli ve doğru bilgileri kazanmalarını önlemektedir. Bu durum çocuk ve gençlerin ilgili konudaki bilgileri, yanlış kaynaklardan ve yanlış biçimde edinmelerine neden olmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde çağ nüfusunun (14-44 yaş grubunda) % 90'lara varan okur-yazarlık oranına rağmen, kazandırıldığı belgelenen bilgi ve becerilerin geçerliliği ve sürekliliği konusunda ciddi sınırlılıklar gözlenmektedir.

I. Aile Şûrası Kararları

Kitle iletişim araçlarında kadın bedeninin cinsel meta olarak kullanılması, genç kuşakların karşı cinsi algılamalarında tek yanlığa ve saplantılara neden olmaktadır.

Kitle iletişim araçları aracılığıyla özendirilen aile içi ve aileler arası ilişki modelleri, kendi değerler sistemimizde kargaşa yaratarak aile içinde ve çevresiyle ilişkilerinde yeni çatışmalara yol açabilmektedir.

Günümüzde yaşanan hızlı sosyo-kültürel değişimler, özellikle genç kuşaklarda yeni kimlik arayışlarına, tutum ve davranışlarında çelişiklere, çatışmalar ve ikilemlere yol açmaktadır,

Evlilik öncesi ve sonrasında aile çocuk sağlığını koruyucu ve destekleyici Psiko-sosyal hizmetler yetersizdir. Eğitim kurumlarının, aile ile ilgili temel değerler konusunda ortak tutum ve uygulamalar içinde olmadıkları gözlenmektedir.

Bazı ailelerin çocuğuna model olabilecek vatandaşlık bilincine ve demokratik değerlere yeterli düzeyde sahip olmadığı ve bu konudaki araştırmaların yetersizliği dikkate çekmektedir. Yaşanan sosyo-kültürel değişime paralel olarak, aile bireyleri arasında bulunması gereken sevgi-saygı ve hoşgörünün belli oranlarda da olsa zaafa uğradığı ve zaman zaman aile bireylerinin şiddete başvurdukları gözlenmektedir.

b) Aile dışı etkileşim ve eğitim (Aile eğitimi konusunda aile ve diğer eğitim ortamlarının etkileşimi)

Okul, aile eğitiminde önemli fonksiyona sahip temel kurumlardan biridir. Okul genç kuşaklara bilgi ve beceri vermeye çalışırken onlara temel vatandaşlık bilgisi ve davranışı kazanmaları konusunda da yardımcı ve yol gösterici bir kurum özelliği taşımaktadır. Bu nokta da okul aile birlikleri, okul ve aile arasındaki İletişim ve etkileşimi sağlamaklada yükümlüdür.

Aile Eğitimi Komisyonu

Oysa bugünkü işleyişinde okul ve ailenin gerektiği kadar birbirini tamamlayıcı ve faaliyetlerini destekleyici yapıda olmadıkları gözlenmektedir, Ayrıca çoğu ailenin özellikle örgün eğitim sistemi ve sistemin işleyişi konusunda bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı ve mevcut yaygın eğitim imkanlarını yeterince kullanamadıkları gözlenmektedir.

Okul» sadece belirli yaş gruplarındaki öğrenci kesimine hizmet veren bir kurum niteliğindedir.

Okula başlama yaşının küçüldüğü ve öğrenim süresinin uzadığı günümüzde, okul ortamı artık etkili bir eğitim kurumu haline gelmiştir. Bu ortamda örgün ve yaygın eğitim programlarının içeriğinde aile kurumu ile aile bireylerinin ilişkilerini destekleyici konuların yeterli olmadığı dikkati çekmektedir,

Gerek bir bütün olarak okullar, gerekse sistemin içindeki rehberlik servislerinin aile konusunda eğitici fonksiyonlarını yeterince yapamadıkları ve görevlerini okul ortamı ile sınırlandırdıkları, yakın çevreleri için bile bir eğitim merkezi rolü oynayamadıkları görülmektedir.

- c) Aile Eğitim konusunda ifade edilecek öneriler, aşağıdaki temel ilkeler dikkate alınarak geliştirilmiştir.

Aile Eğitimi

- 1 - Aile birliğinin devamını sağlamalıdır.
- 2- Aile bireylerinin sağlıklı gelişimini temin etmelidir.
- 3- Ailenin içinde bulunduğu topluma karşı sorumluluk bilincinin sağlanmasına katkıda bulunmalıdır.
- 4- Aile eğitimi, kültürel öğelerle çatışmayan stratejiler halinde verilmeli ve toplumun tüm kurumlarınca işbirliği

I. Aile Şûrası Kararları

yapılarak, gelişen ve değişen dünya koşullarına paralel, dinamik bir kişilik yapısı geliştirilmelidir.

- 5- Aile bireylerinin çocuğun tüm gelişimi, eğitim, beden ve ruh sağlığı konularında bilgilenmesi kapsmalıdır.
- 6- Bütün bunların bilimsel araştırma sonuçlarına dayanarak çözümlenmesi gerekmektedir.

Teklifler

- 1- Her çeşit eğitim faaliyetlerinde ve özellikle aile eğitiminde akılcı, gerçekçi, bilimsel nitelikte ve günlük politikaya alet edilmeyen kalıcı bir devlet politikası oluşturulmalıdır.
- 2- Kendi milletinin kültürel değerlerini (dil, din, gelenek, görenek, sanat v.b.) tanıyan, bunları hür iradesi ile değerlendirecek davranışa dönüştüren, laik toplum ilke! erine ve çağdaş dünyanın farklı kültür değerlerine saygılı ve hoşgörülü insanlar yetiştiren bir eğitim yaklaşımı benimsenmelidir.
- 3- Aile ve çocuk sağlığını koruyucu ve destekleyici psiko-sosyal hizmetlerin geliştirilmesi ve bu konuda görev olacak elemanlara hizmet içi, lisans, yüksek lisans ve yurtdışı eğitim imkanları sağlanmalıdır.
- 4- Çocuğun ve yetişkinin istismarının yasal ve eğitici yöntemlerle önlenmesi zaruridir.
- 5- Milli ve evrensel değerleri uygun yöntemlerle (Dil, baskı kalitesi, içerik) sunan aileye yönelik basılı, sesli ve görüntülü yayınlar özendirilmelidir.
- 6- Aile eğitimi için hazırlanacak programlarda olumlu, toplumca benimsenebilecek değerlere ve örneklere yer verilmeli ve bu yöndeki uygulamalara ağırlık kazandırılmalıdır.

Aile Eğitimi Komisyonu

- 7- Aile danışma ve rehberlik kurumları kurulup yurt sathında yaygınlaştırılarak sağlıklı aile yapısının korunup geliştirilmesine destek sağlanmalıdır.
- 8- Her tür ve seviyedeki yaygın ve örgün eğitim kurumlarının mevcut potansiyellerinin ortak amaçlar etrafında birleştirilerek faaliyetlerinin daha verimli hale getirilmesi için işbirliği ve koordinasyon sağlanmalıdır, Bu alanlarda ihtiyaçları belirlemek için bilimsel araştırmalar yapılmalıdır.
- 9- Okul ile ailenin eğitim konusunda ortak tutumlar geliştirebilecek bir işbirliğine girmeleri büyük önem taşımaktadır,
- 10- Okul-aile birlikleri, aileye daha iyi hizmet götürebilecek şekilde organize edilmelidir.
- 11- Öncelikle orta öğretimden başlayarak öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarını da kapsayacak şekilde, ders programlarında aile ve insanî ilişkiler konularına **yer** verilmelidir.
- 12- Ailelerin çeşitli sebeplerle (Yurtiçi ve yurtdışında) yer değiştirmelerinden sonra sosyal uyumlarını kolaylaştırıcı yaygın eğitim programları hazırlanıp **uygulamaya** konulmalıdır.
- 13- Program geliştirme, uzman yetiştirme ve yayın konularında üniversitelerle işbirliği yapılmalıdır.
- 14- Yaygın eğitim programları ve kitle iletişim araçları vasıtası ile aileyi destekleyici, eğitim programları hazırlanmalı veya hazırlanmalıdır.
- 15- Kadınların eğitimi, hiçbir sebep ve gerekçe ile engellenmemelidir.
- 16- İlkokul ortaokul ve lise; Türkçe, edebiyat ve müzik kitaplarına alınan parçaların; "Sevgi, saygı, hoşgörü

I. Aile Şûrası Kararları

anlayışını pekiştirici, aile bireylerini birleştirici, insana, tabiata, çevreye, milli kültüre saygıyla bakışı destekleyici özellik taşıyan parçaların alınması ve sayıları arttırılmalıdır".

- 17- Çocukluk çağlarının düzeyine yönelik çocuk edebiyatı özendirilmelidir.
- 18- Başta kadınlarımız olmak üzere yetişkin okur yazarlık oranının arttırılması için özel tedbirler alınmalı, kazanılan okur yazarlığın unutulmaması için bu grup, beceri kazandıran basit yayınlarla beslenmelidir.
- 19- Aile Araştırma Kurumu'nun "gönüllü kuruluşlarla işbirliği" ilkesi desteklenmelidir.
- 20- Bütün bu tekliflerin gerçekleştirilmesi için icra gücü ve yetkisi olan bir Aile Bakanlığı'nın kurulması uygun olacaktır.

Saygılarımızla,

I. AİLE ŞÛRASI

17-20 ARALIK 1990

AİLE ve HUKUK KOMİSYONU
KARARLARI

AİLE ve HUKUK KOMİSYONU

Başkan	Prof. Dr. Ali Naim İNAN
Başkan Yrd. :	Prof. Dr. Bilge ÖZTAN
Raportör	Prof. Dr. Seyfullah EDİŞ Doç. Dr. Mehmet ÜNAL
Sekreter Üye	Ahmet TABANOĞLU
Üyeler	Prof. Dr. Erol CANSEL Prof. Dr. Ali ŞAFAK Prof. Dr. Emine AKYÜZ Doç. Dr. Sahir ÇÖRTOĞLU Dr. Turgay YÜCEL Kadri KESKİN Cihan YAMAKOĞLU Av. İsmail ÖZMEN Av. Ayla Selışık TAMAR

TESBİT VE TENKİTLER

Şûranın Aile Hukuk Komisyonu ilgilendiren konular komisyonumuzca incelenmiş olup, bu incelemede varılan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

- I- Sanayileşmedeki gelişmeler ve sosyo - ekonomik şartların değişmesi ile birlikte ortaya çıkan meseleler nedeniyle Devletler " Aile ve onun düzenlenmesi ile daha yakından ilgilenmek gereğini duymuştur.

Nitekim 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası " Ailenin Korunması " başlığı altında " sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler niteliğinde olmak üzere 41'nci maddesinde şu hükme yer vermiştir.

"Aile, Türk Toplumunun Temelidir.

Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirler alır., teşkilatı kurar."

Anayasa korunacak "Aile'yi tanımlamamıştır". Buna karşılık Anayasa Mahkemesi, 5.4.1965 tarih, E. 1965/2, K.1965/24 Sayılı kararının gerekçesinde; "Aile Müessesesi" kavramını kullanmış ve bu kavram ile kastedilenin "Kanunen geçerli evlenme" olduğuna işaret etmiştir.

Bundan anlaşılacağı üzere korunması gereken aile; hukuk düzenince, bir başka deyişle Türk Medeni Kanunu tarafından

L Aile Şûrası Kararları

geçerli kabul edilen, evlenme akdine dayalı evlilik müessesesidir. Yoksa fiilî olarak ayrı cinsten kişilerin "birlikte yaşamalarından oluşan topluluğu kastetmemiştir.

Öte yandan Kanun koyucu, yasal olarak kurulmamış "fiili birleşmelerle ortaya çıkan sonuçlar dolayısıyla, istisnai olarak anayı ve çocuğu sosyal devlet anlayışının bir yansıması niteliğinde olmak üzere ve özel olarak koruyan hükümler öngörmüştür.

Sonuç olarak Anayasa'nın 41.Maddesinde yapılan düzenlemede kastolunan 'Kanuni Şartlara uygun" olarak kurulmuş "Aile'dir.

Bununla birlikte Türk Toplumunda Kanunun öngördüğü şartlar yerine getirilmeksizin oluşturulan toplulukların sayıları son yıllarda gerek eğitim, gerek sosyal ve ekonomik şartlardaki gelişmelerle uyumlu bir şekilde azalmıştır. Ancak yine de korunmaya muhtaç ana ve çocukların bulunduğu bir gerçektir.

Bu hususu dikkate alarak komisyonumuz;

- a) Evliliklerin, Medeni Kanunun halen öngördüğü şartlar çerçevesinde evlenme akdi ile kurulmasının,
- b) Evlenme akdinin tesisine ilişkin şekli kuralların yeniden gözden geçirilmek suretiyle ve özellikle evlenme akdinin yalnız belediye başkanı, muhtar veya nüfus memurluğunca yapılması biçiminde asgariye indirilerek kolaylaştırılmasının,
- c) Fiili birleşmelerin taranarak tesbitinden sonra, bunların M.K.'un öngördüğü şart ve biçimlerde evlenme akdine dönüşmesini özendirici ve sağlayıcı tedbirlerin alınmasının uygun olacağı görüşüne varmıştır.

II- Günümüz gelişmiş hukuk sistemlerinde ve ülkemizde, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik girişimler ve düşünceler giderek ağırlık kazanmaktadır. Bu neden-

Aile ve Hukuk Komisyonu

e. Komisyonumuz, gerek Anayasanın gerekse Türk Medeni Kanunu'nun esas itibariyle benimsemiş olduğu "Eşitlik ilkesi'nin gerçekleştirilmesi için yeni adımlar atılması gerektiği kanaatine varmıştır.

Bu konuda sonuç olarak Komisyonumuz;

- a) Evlilik birliğinde özellikle Başkanlığın yürütülmesinde; evlilik birliğinin idaresinde, evlilik birliğinin temsilinde ve velayet hakkının icrasında eşitliği sağlayan kuralların öngörülmesi;
- b) Sözkonusu eşitlikler sağlanırken karı-koca arasında sorumlulukları ve yükümlülüklerin paylaşılmasını öngören hükümlerin getirilmesi;
- c) Bütün bu hususlarda, karı-koca arasında doğacak ihtilâfların aile İçerisinde çözülmesi asıl olmakla beraber, çözülemediği hallerde hakimin ihtilafları çözüme bağlanmasını öngören kuralların getirilmesi;
- d) Evlilik birliğinde soyadı olarak kocanın soyadının muhafaza edilmesi ancak karıya da evlenmeden evvelki soyadını kocasının soyadından önce ikisini birlikte kullanabilmesi İmkânı veren düzenlemelerin yapılması;

Hususların teklifini uygun görmüştür.

III- Medeni Kanunumuz aile mal rejimi konusunda "kanuni mal rejimi" olarak "mal ayrılığını ve diğerlerini de "akdi mal rejimi" olarak belirlemiştir.

Bazı ülkelerde ise mal ayrılığı akdi mal rejimleri arasında yer almaktadır. Hukukumuzda "mal ayrılığı" rejiminin kanuni rejim olarak kabul edilmesinin gerekçesi ötedenberi toplumumuzda alışılmış bir rejim olmasıdır.

Ancak, bugün, ekonomik ve sosyal zorunluluklar. Medeni Kanunun kabulünde geçerli olan gerekçenin değişmesine yoi açacak boyutlar kazandırmıştır. Nitekim Medeni Kanunun

I. Aile Şûrası Kararları

bugünkü düzenlemesi evlilik birliğinin herhangi bir nedenle sona ermesinde eşleri yeteri kadar koruyamamaktadır.

Özellikle kadının emeğini ve gelirlerini evlilik birliğine tahsis etmesinden dolayı sözkonusu olan katkısı hakkaniyete uygun düşmeyecek şekilde boşanma halinde kocasının, ölüm halinde ise; diğer mirasçılarının yararına olmak üzere gelişmektedir. Aynı sakınca koca bakımından da sözkonusudur. Bu sakıncanın giderilmesi gerekir.

Ancak, bugünkü aşamada, belirli bir çözüm önerebilmek için görüşlerin yeterli olgunluğa erişmediği sonucuna varılmıştır.

Bu nedenle Komisyonumuz; öncelikle mal rejiminde ve diğer malî konularda Medeni Kanun'da yapılmış veya yapılacak değişikliklerin inceleme ve tartışma konusu yapıldığı toplantılarda görüşlerin olgunlaştırılmasının ve bundan sonra elde edilecek sonuçların değerlendirilmesinin uygun olacağına karar vermiştir.

IV- Çocukların korunması, toplumları ve dolayısıyla kanun koyucuları çok yakından ilgilendirmektedir. Çocuğun toplumda ve aile içinde korunması kaçınılmaz bir sosyal zorunluluktur. Medeni Kanunlardaki düzenlemeler artık her toplum için yetersiz kalmıştır. Bu nedenle her ülke kendi mevzuatında uygun gördüğü değişiklikleri yapmakta; yeni düzenlemeler ve kurumlar getirmektedir. Bu düşünce ile komisyonumuz; çocukların korunması için aşağıdaki hususların gözönünde bulundurulmasını uygun görmektedir. Şöyle ki:

- a) Çocukların korunması için gerekli iyileştirici tedbirler öncelikle kendi ailesi içinde alınmalıdır.
- b) Kendi ailesi içinde koruma mümkün değilse, en azından, ona yakın bir ortamda çocuğun gelişmesi sağlanmalıdır. Bu aşamada "Koruyucu Aile" müessesesi tanıtılması, geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Aile ve Hukuk Komisyonu

- c) Çocuğun aile ortamı içinde yetiştirilmesinde yararlanılan bir kurum olarak evlat edinme yeniden düzenlenmeli» bu kurumun işlerliğini sağlayacak şartlar yeniden ele alınmalıdır. Ayrıca, çocuğun korunması amacıyla "Kamu vesayeti" müessesinin kurulmasına da imkan verilmelidir.
- ç) Sahih nesepli» gayri sahih nesepli çocuk ayrımı kaldırılmalı bu çözüm benimsendiği takdirde, Medeni Kanun'un evlilik dışı çocuklarla ilgili hükümleri yeniden gözden geçirilmelidir.
- d) Medeni Kanun'un 23. maddesine 3678 sayılı kanunla getirilen ek fıkranın isabetsizliği karşısında rıza ile de olsa» insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli konusuna ilişkin hukuk çevrelerinde yapılan eleştiriler ve yeni uygulamalar dikkate alınarak, mutlaka yasama organınca sakıncaları giderecek şekilde yeniden düzenlenmeli; bu arada tüp bebek, kiralık ana gibi konular doğacak çocuğun kişiliğinin zedelenmesini önleyecek bir biçimde yeniden ele alınmalıdır. Özellikle zorunlu olarak karı-koca arasında ve her ikisi de sağ olmak şartıyla buna imkan verilmelidir.

Ayrıca biyomedikal bilimlerin hızlı gelişmesi ve teknolojik yeni buluşlar, Medeni Kanun'un 23. maddesine getirilen ek fıkra da dikkate alındığında embriyonun ve ana rahminde ceninin korunmasını sağlayacak yönde yeni bir düzenleme yapılmasını ve acil çözüm bulunmasını gerektirmektedir.

- e) Özürlü çocuklar ve onların kanuni temsilcilerine yapılacak iyileştirici tedbirler araştırılmalı ve özürlü çocuklar topluma kazandırılmalıdır.

I. Aile Şûrası Kararları

- f) Çocukların korunmasına ilişkin olarak Danışma Büroları kurulması, çocuk mahkemelerinin yaygınlaştırılması, yargılanmasının çocuğun kişiliğini zedeleyici ve teşhir edilmesi sonucunu doğuracak bir ortamda yapılmaması çocuk mahkemeleri konumunun yeniden gözden geçirilmesi çocuklar için ayrı tedbirler yasası çıkarılması, çocuk tutuk evi ve İslah evlerinin mutlaka büyüklere mahsus ceza evlerinden uzak olmasının sağlanması gerekmektedir.

"Yapılacak çalışmalar, yasal düzenlemeler ve alınacak önlemler ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'nin ışığı doğrultusunda değerlendirilmelidir."

- g) Çocuğun iş hayatında korunması ile ilgili yasal düzenlemeler yeterli olmakla beraber, uygulamada çocuğun yeterince korunmadığı gözönünde tutularak, etkili bir uygulama yapılmasına imkan verecek tedbirler geliştirilmesi zorunludur.
- h) Bütün bu hususlarda yapılabilecek değişiklikler, öngörülebilecek kuruluş ve kurumlarla uygun çözümler ancak dağınık mevzuatın sistematik ve derinlemesine inceleme konusu yapılması ve çeşitli alternatiflerin değerlendirilmesi ile bulunabileceğinden her konuda kapsamlı geniş katılımlı ve farklı görüşlerin ortaya çıkmasına imkan verecek bilimsel toplantıların uygulamacıların da katılımlarıyla yapılmasının uygun olacağı kuşkusuzdur.
- l) Çocuk hakları konusundaki yasalarımızın ve Türkiye'nin imzaladığı Uluslararası Sözleşmelerin uyumunu sağlamak amacıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde "Çocuk Hakları Komisyonu" kurulmalıdır.

Aile ve Hukuk Komisyonu

V- Sosyo-ekonomik gelişmeler aile hukuku mevzuatının çok hızla değişmesine ve çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Bu itibarla kanun koyucuya kolaylık sağlamak ve karşılaştırmalı hukuk araştırmalarının yapılmasına imkan vermek üzere, mümkün olduğu kadar başka ülkelerin aile hukuku mevzuatının derlemesi, değerlendirilmesi ve yayımlanması için çalışmaların hızlandırılması ve bu konuda bir bilgi bankasının yaratılmasının yararı tartışma dışıdır.

Bu konuda gerek Aile Araştırma Kurumu içinde, gerek projeler halinde ilgili bilim çevreleri ile işbirliği halinde çalışmalara derhal başlanmalıdır, Böylelikle Türkiye içinde de yararlı olabilecek bilim verileri yasama organına sunulabilecektir.

VI- Yasama Organının en uygun çözümü bulabilmesi onun ilgili konularda açık, doğru ve makul bir görüşe ulaşabilmesi, belirli bilgilere ve sosyal olgulara vâkıf olmasına bağlıdır. Bu itibarla aile içi suç istatistikleri; yoğunluk arzeden çocuk suç neveleri, fuhuşla ilgili gelişmeler, evlatlık, koruyucu aile sayı grafikleri, boşanma, nafaka, maddi ve manevi tazminat, velayetin tevzii, vesayet müessesinin işleyişi gibi konularda ayrıntılı, çok boyutlu ve sağlıklı bilgilerin toplanması için bütün ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılarak gerekli verilerin elde edilmesi sağlanmalıdır.

VII- Aile Hukuku ile ilgili düzenlemelerin Medeni Kanun'da ve Özel Kanunlarda olmak üzere çok dağınık olduğu, bu dağınıklık nedeniyle aileyi ve çocuğu koruyucu hükümlerin uygulamasında güçlük çekildiği bir vakiydir. Bu nedenle, Medeni Kanun dışındaki düzenlemelerin yeniden sistematik bir şekilde inceleme konusu yaparken "Aile Hukuku Özel Düzenlemeleri Kodu" adı altında ge-

I. Aile Şûrası Kararları

reklî ayıklamalardan sonra yürürlüğe konulması gerekmektedir,

- VIII- Aile Hukuku İle ilgili mevzuatın değişik metinlerde yer alması ne kadar sakıncalı ise, bu hükümleri uygulamak la hükümlü veya görevli kurum ve kuruluşların çokluğu, dağınlıklığı yetki ve görev çatışmaları doğurmakta, ted birleri etkisizleştirmekte, görevlileri lakaydiye sevk etmekte, bunun sonucu olarak da güdülen koruma amaçlarının gerçekleştirilmesini güçleştirmektedir.

Bu nedenle, mümkün olduğunca görevli kurum ve kuruluşların en aza indirilmesi; ya da bir çatı altında uyumlu ve verimli çalışabilecek bir teşkilatlanmaya gidilmesi, mesela bir "Aile Bakanlığı" çatısı altında toplanması uygun düşecektir.

- IX- Ailenin, A.Y m, 41'e uygun olarak, huzur ve refahının sağlanmasında bazı tedbirlerin ve tekniklerin geliştirilmesinin uygun düşeceği inancıyla komisyonu muz.
- Evlilik kredisinin yaygınlaştırılmasını ve genişletilmesini,
 - Doğum yapan kadına ve çocuğa beslenme yardımı yapılmasını,
 - Doğum ve süt izinlerinin kadınların istihdamından kaçınılması sonucunu doğurmayacak bir düzeyde artırılmasını
 - Ailelere çeşitli kanunlarla yapılan aynı ve nakdi yardımların etkili ve yararlı olacak biçimde artırılmasıyla birlikte bu konu da öngörölmüş Sosyal Yardımlaşmayı Teşvik Kanunu, SHÇEK. Kanununun ye niden değerlendirilmesini, bu kanunlarda öngörülen aynı ve nakdi yardımların tek bir kanunda ele alınmasını ve görevli kuruluşunda tek kuruluş olarak yeniden teşkilatlandırılmasını,

Aile ve Hukuk Komisyonu

- e) Karının vergi mükellefi olması hallerinde kocanın geliriyle karının gelirinin birleştirilmesine son verilmesini,

Aile ve Hukuk Komisyonu Raporuna Őura Genel Kurulunda Yapılan Ekler

1. Çocuk Hakları

Çocuk hakları konusundaki yasalarımızın ve Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmelerin uyumunu sağlamak amacıyla T.B.M.M. de çocuk hakları komisyonu kurulmalıdır.

2. Konut

Halen uygulanmakta olan Devlet Memurlarına Konut Edinme Yardımının geri ödenmesi, 70 m² ve daha küçük konut sahibi memurlara yöneliktir. Bu uygulama eşitlik, adalet ve hukuken savunulamaz. Kaldı ki bu uygulama Türk aile yapısına ve Türk Geleneklerine de aykırıdır, Bu uygulama değiştirilmeli ve geri ödemenin tüm konutları kapsayacak şekilde olması sağlanmalıdır.

3. Yayınlar

Kadının cinselliğini kadını aşağılama şekline dönüştüren maksatlı yayınlara karşı önleyici hukuki düzenlemelere gidilmelidir. İlgili Kanun hükümlerinin bunu sağlayıcı yeni bir redaksiyona tabi tutulması uygun görülmüştür.

I. AİLE ŐURASI

17-20 ARALIK 1990

AİLE SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMETLER
KOMİSYONU KARARLARI

**AİLE SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMETLER
KOMİSYONU**

Başkan : Prof. Dr. Cevat BABUNA

Başkan Yrd. : Prof. Dr. Nesrin KOŞAR

Raportör : Kemal MADENOĞLÜ

Prof. Dr. Ayşe BAYSAL

Prof. Dr. Şule BİLİR

Prof. Dr. Esin KÜNTAY

Doç. Dr. Mehmet BEKÂROĞLÜ

Doç. Dr. Nazan BİLGEL

Doç. Dr. Necmettin TOZLU

Mehmet DURLU

Ayşe Tavbek DURSUNOĞLU

Ülker ELGİN

M. Nezh GEVREK

Nazif ÖZTÜRK

Osman ŞAHİN

Durmuş Ali ZOR

TESBİT VE TENKİTLER

2000'li yılların eşiğinde ulusal ve uluslararası katı tutum ve kutuplaşmaların yarattığı bunaltıcı şartlardan hızla çıkmakta olan ülkeler ve toplumlar, ekonomik gelişme ile birlikte yaşadığı acı çelişkileri de aşmak ve bu baş döndürücü değişim içinde tam kontrol edemediği sosyal problemleri doğru ve sağlıklı yaklaşımlarla yakalamak ve çözmek istemektedirler.

Bu ümit ve temenni içinde diyoruz ki, 2000'li yıllar sevgi ve barışın, paylaşma ve dayanışma duygusunun baskın olduğu, insanın ve bilhassa modern şartlarda daha çok etkilenmiş gözükken kadınların ve çocukların, aile ve toplum sorunlarının ön plâna alınıp konuşulduğu gelişme ve ilerleme çağı olacaktır.

Bu ümit ve temennimizi güçlendiren gerek ulusal, gerekse uluslararası çapta ciddi ve önemli gelişmelerin gerçekleştiğine hep beraber tanık oluyoruz.

Bu genel görünüm altında, aile bilinci, ailenin azalan değil artan önemi etrafında gelişen bu ulusal ve uluslararası irade ve bu ortak iradeye göre şekillenmekte olan sosyal politikaların temelini ve esasını, aile üyelerinin bedensel ve psiko-sosyal sağlık problemleri ile sosyal hizmet uygulamalarının oluşturacağı aşikârdır.

Aile üyelerinin mutluluğu, en tabii, insanî ve sosyal dokuyu oluşturan aile bütünlük ve beraberliğinin sürekliliği için, bu iki

I. Aile Şûrası Kararları

temel hizmet alanında başarıya ulaşılması ön şart olarak görülmüştür.

Ülkemizde sağlık alanında yoğun çabalara rağmen istenilen başarıya henüz ulaşılammış bulunulmasında, ailelerde bilgi ve bilinç eksikliği temel sorun ve öncelikli problem alanı olarak kaydedilmiştir,

Türk ailesinin sağlık sorunları başında ana ve çocuk sağlığı ile ilgili sorunlar gelmektedir. Türkiye'de her yıl gebelik doğum ve lohusalık veya kompükasyonlar nedeni ile ölen anaların oranı 1974 İstatistiklerine göre 100.000'de 208. 1981 yılında 100.000'de 134, 1983 - 1986 hastane kayıtlarımıza göre yapılan araştırmalarda 100.000'de 78'dir.

Yetersiz beslenme, beslenme bozuklukları ve çocuk ölümleri de ailelerin ve toplumumuzun önünde hâkim bir sorun olarak durmaktadır.

Bu ve benzer sorunların gerçek anlamda aşılmasında, sağlık hizmetlerinin etkinleştirilmesi yanında, bu alanda kamuoyunda ortak bir bilinç ve irade yaratılması hususunda yaygın ve yoğun eğitim uygulamaları ve yayın desteği ihtiyacı ortak bir dikkat olarak tesbit edilmiştir.

Aileler toplumun temel taşlarıdır, Aile ve toplum sosyal meseleleri yansıtır aynı zamanda üretirler. Aile sorunları ile uğraşmak bir bakıma toplum sorunları ile uğraşmak demektir.

Günümüzde ailelerin çeşitli güçlükleri olduğu bilinmektedir. Bazı aileler, örneğin ekonomik güçlük içinde olanlar daha kolay yara alabilirler. Bu ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak sosyal yardım programlarının yeterli düzeyde olması, kendi geçimlerini sağlayacak duruma getirilmeleri gibi tedbirler sorunların çözümünde önemli anahtarlardır.

Ülkemizde işgücünde çocuklu kadın oranında artış aile politikasına yeni öğeler getirmiştir. Akrabaların çocuk

Aile Sağlığı ve Sosyal Hizmetler Komisyonu

bakımında önemli kaynak olması sürmekte ise de artık yeterli olamamaktadır. İyî kalitede, güvenli ve ailelerin satın alabileceği bakım hizmetleri için talep artmakta ve bu hizmet arayışına cevap verme zorunluluğu hissedilmektedir.

Çocuk bakımı gibi yaşı ve diğer bağımlıların bakımı da önem kazanmaktadır.

Bu gelişmelerin ışığında; sosyal hizmetler alanında, daha çok aileye destek ve bağımlı üyelere ailede bakım hizmetlerine önem ve öncelik verilmesi zaruri bir çağdaş gelişme olarak kaydedilmiştir.

Teklifler

Aile Sağlığı

- 1- Ana ve Çocuk sağlığı ve sağlık hizmetlerinin daha iyi yürütülebilmesi için ana-çocuk sağlığı merkezleri, sağlık ocakları ve sağlık evleri personeline verilmekte olan hizmet içi eğitimlerine ağırlık verilmeli. Personel ve araç gereç yönünden güçlendirilmeli. Tamamlama programları uygulamaları ve sağlık meslek liseleri açılması teşvik edilerek personel açığı kapatılmalıdır.
- 2- Temel sağlık hizmetleri ve ana çocuk sağlığı hizmetleri arasında sağlanmakta olan koordinasyon daha etkin hale getirilmelidir.
- 3- Kırsal kesime ve büyük kentlerin gecekondu bölgelerine daha etkin bir temel sağlık hizmeti götürülmelidir.
- 4- Ebe ve hemşireler tarafından verilmekte olan ana-çocuk sağlığı hizmetlerinden ev ziyaretlerine ağırlık verilmelidir.

I. Aile Şûrası Kararları

- 5- Sağlık ocaklarına mümkün olduğu takdirde uzman hekim verilmesine çalışılmalıdır.
- 6- Sağlık sorunlarını çözmek için kadının eğitime önem verilmelidir.
- 7- Okullarda beslenme ve sağlık dersleri verilmeli, ders kitaplarının uygun yerlerinde çocuklara sağlıklı ilgili spot mesajlar sunulmalı. Aile ve devlet yardımı ile özellikle kentlerin yoksul semtlerinde ve kırsal yörelerinde yoksul olarak belirlenen okullarında "Okul Sütü" projesinin uygulanması için çaba gösterilmelidir.
- 8- Çocuklar TV reklamlarında, özellikle yanlış beslenmeye sebep olan gıda maddeleri reklâmlarında suje olarak kullanılmamalıdır.
- 9- İlk ve orta öğretim düzeyinde çocuklara çevre sağlığı konusunda ders verilmeli, bu konuda halk da bilinçlendirilmelidir.
- 10- Aile sağlığı ile ilgili ana ve çocuk sağlığını korumak için özellikle gebelikte bakım, beslenme, doğum sırası ve sonrası bakım, yeni doğanın evde bakımı, anne sütü ile beslenmeye teşvik, büyüme ve gelişmenin izlenmesi gibi konularda ailelere eğitim verilmeli. Eğitim için gerekli materyal geliştirilmeli, özellikle herkesin anlayacağı düzeyde kitapçıklar düzenlenmeli ve ailelerin de anne adaylarının da bu konularda desteklenmeleri sağlanmalıdır.
- 11- Koruyucu ruh sağlığı hizmetleri, aileye götürülen koruyucu hekimlik hizmetlerinin önemli bir parçası olarak kabul edilmeli, bu acıdan Sağlık Bakanlığına bağlı Ruh Sağlığı Daire Başkanlığının çalışmaları desteklenmelidir.

Aile Sağlığı ve Sosyal Hizmetler Komisyonu

- 12- Halk sağlığı için gıda kontrol hizmetleri birden fazla bakanlık ve kuruluşlarca yürütölmekte, bu da kaynak israfı ve dağınıklığa sebep olmaktadır. Bu hizmetlerin tek elden yürütölmesi ve etkili denetimin yapılması gerekmektedir.
- 13- Kürtajın bir aile planlaması yöntemi olmadığı bütün ilgililere anlatılmalı, ana sağdığına zararlı olan bu yöntem tamamen serbest ve istek üzerine yapılmamalı, Şarta bağlı olmalı, endikasyonları geniş kapsamlı olmalı ve 2827 sayılı yasada belirtilen izinlere bağlı olmalı.
- 14- 1965 yılından beri aile planlanması çalışmaları, sürdürölen ilgili programlara ek olarak daha etkili ve yaygın olarak diğer sektörlerin desteği ile geliştirilmelidir.
- 15- Aile sağlığının korunması, tüm sağlık hizmetlerinden ailelerin yararlanmasını sağlamak ve herkesi sosyal güvenlik şemsiyesi altına almak için aile hekimliğine geçilmeli, bu konu ile ilgili Genel Sağlık Sigortası Kanunu ıkartılmalıdır.
- 16- Ailenin sağlıklı bir temele dayandırılması ve kalıtım boyutuyla şanslı nesillerin yetişmesi bakımından; nikâh işlemleri esnasında uygulanan "sağlık muayenesine" işlerlik kazandırılmalıdır.
- 17- Aile sağlığı konusunda basınla işbirliğine gidilmeli ve gerektiğinde basına bilgi desteği sağlanmalıdır.
- 18- Gençlerimiz ve ailelerinin AIDS'e karşı korunması için özel programlar uygulanmalıdır.

I. Aile Şûrası Kararları

Sosyal Hizmetler

- 1- Çalışan annenin çocuğunun bakımı açısından karşılaştığı sorunların çözümü için devletten destek görmesi önemlidir. Bu yönde kreş ve gündüz bakım evlerinin ve okula giden çocuk için okul sonrasındaki vakitlerini geçirecekleri çocuk kulüplerinin, çocuk kütüphanelerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Çalışan anneyi çocuğundan ayırmamak için, annenin çalıştığı kurum içinde kreş ve gündüz bakım evlerinin açılması desteklenmelidir.
- 2- Aile hayatını destekleyici, öğretici programlar TRT ve basın yayın araçları ile yaygınlaştırılmalıdır.
- 3- Özellikle çocuğun ruhsal gelişimine olumsuz etkileri gözönüne alınarak çok katlı beton bloklardan oluşan sağlıklı dar konutların teşviki politikası terk edilerek mekân düzenlenmesinde geleneksel Türk evi ve çevresinin olumlu motiflerini taşıyan yeni konut politikaları geliştirilmelidir.
- 4- Anne için doğum öncesi ve sonrasında izinin süresi artırılmalıdır.
- 5- Aileye yönelik geliştirilecek politikalarda millî kültürümüz hareket noktasını oluşturmalıdır.
- 6- Sosyal hizmetler konusunda millet olarak tarihte sergilediğimiz uygulamalar araştırmalı, bu bilgiler ışığında ülkemizde ve diğer ülkelerde yaşanan fiili uygulamalar ve günün gelişen sosyal hadiseleri dikkate alınarak konunun öncelikleri ve temel esasları yeniden tesbit edilmelidir.
- 7- Yurtdışında yaşayan Türk Ailelerinin çocuklarının kültür değerlerimizden kopmalarını önleyici tedbirler geliştirilmelidir.

Aile Sağlığı ve Sosyal Hizmetler Komisyonu

- 8- Vakıf ve dernek gibi gönüllü kuruluşların sosyal hizmetler alanındaki katılımı teşvik edilmeli, bu arada Aile Araştırma Kurumu ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun gönüllü kuruluşlarla işbirliği sağlanmalıdır.
- 9- Kötü muamele nedeniyle evlerinden ayrılmak zorunda kalan kadınların ve onların çocuklarının çeşitli sorunlarını çözecek barınabilecekleri bir kurum oluşturulmalı ve bu konuda ilgili kurumlar arasında işbirliği sağlanmalıdır. Böyle bir kuruma ihtiyaç özellikle büyük şehirlerde duyulmaktadır. Anılan kurumlar İstanbul'da yere! yönetimler ve vakıflarca açılmıştır. Bunların öncü çalışma ve deneyimlerinden yararlanılabilir, gerektiğinde işbirliğine ve dayanışma içine girilebilir,
- 10- Yetiştirme yurtlarının parasız yatılı okul gibi kullanılmaları önlenmelidir. Gözlenen bu ihtiyacı karşılamak için parasız yatılı okulların sayısı artırılmalıdır.
- 11- Çocuk olsun, yaşlı olsun kişinin varsa ailesi içinde bakılması esas kabul edilmelidir. Bu yönde ailelere destek, hizmet sağlanmalıdır.
- 12- Sosyal Hizmet kuruluşlarından hizmet almak için başvuran çocuk, yaşlı gibi kişiler bilimsel yöntemlerle, çok dikkatle incelenmeli ve ihtiyaçlarına uygun hizmetler sağlanmalıdır. Böylece korunmaya muhtaçların dışındaki kişilerin değişik amaçlarla bu hizmetlerden yararlanmaları- önlenmelidir.
- 13- Bakıma muhtaç yaşlıya götürülecek hizmetlerde teke tek ilişkiye önem verilmelidir. Evinde kalabilecek yaşlıya götürülecek hizmetlerle evinde kalması sağlanmalıdır.

L Aile Şûrası Kararları

- 14- Çocuk yuvaları, huzur evleri ve benzeri sosyal hizmet kuruluşları Türk değer yargılarına ters düşmeyecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Üretime ve ülke ekonomisine katkı sağlayabilecek durumda olan kimselere aynî ve nakdî yardım yerine durumuna uygun iş imkanı sağlanmalı hatta faydalı olacağıının tesbiti halinde sermaye temini cihetine gidilmelidir.
- 15- Yaşlıları toplumdan soyutlamama ve aileleri ile ilişkilerinin devamı açısından yeni yapılacak blokların belli oranda bazı kat ya da dairelerinin yaşlıların ihtiyacına uygun olarak planlanması ve yaşlılara tahsisi düşünülmalıdır.
- 16- Yaşlılar toplumda üretici olduklarını, bir işe yaradıklarını ve böylece topluma katkıda bulduklarını hissetmelidirler. Bu amaçla fizik ve mental kapasiteleri ölçüsünde iş imkânları sağlanmalıdır.
- 17- Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanununda değişiklik yapılarak etkin bir örgüt yapısına kavuşturulması ve böylece sosyal güvenlik sisteminin boşluklarını dolduracak bir fonksiyon icrası temin edilmelidir.
- 18- Aynî ve nakdî nitelikli yardımlarda kişilerin kendi kendilerine yeterli hale gelmeleri esas alınmalı ve bu yönde meslekî yardım ve destek sağlanmalıdır. Yardım verilirken kişinin onur ve vakarını zedeleyecek tarzda hareket edilmesinden kaçınılmalıdır.
- 19- Anne veya babanın tutuklanması ya da mahkûmiyeti sırasında, ailenin bütünlüğünün korunması amacıyla aileler aynî ve nakdî olarak desteklenerek fertle birlikte ailenin cezalandırılmasının önüne geçilmelidir.
- 20- Tek ebeveynli ve ekonomik güçlük içinde olan ailelerin kreş, gündüz bakım evleri ve çocuk kulüplerinden

Aile Sağlığı ve Sosyal Hizmetler Komisyonu

Ücretsiz ya da gçleri oranında bir katılım payı ile yararlanmaları sağlanmalıdır.

- 21 - Özürlü, yatağa veya bir mekna bağlı kişilerin ailelerine ayn ve nakdî yardım yapılması suretiyle bakımları desteklenmelidir. Bu kişilere sürekli bakım veren kişinin zaman zaman dinlenmesine fırsat verilmeli, sosyal güvenlik kapsamına alınmalı, yıpranma durumu gözönüne alınarak erken emekii olmaları sağlanmalıdır. Ayrıca zrl çocukların rehabilite edilebilecekleri ve kısa süreli» güvenle bırakılabilecekleri kurumların geliştirilmesi ve sayılarının artırılması gerekmektedir. Ailenin zrl bireyi gereksinimleri konusunda her yönden desteklenmelidir.
- 22- Aile ve çocuk refahı açısından önemli olan evlt edinme hizmetine temel olan meden kanunun evlt edinme koşullarının gözden geçirilmesi ve özellikle çocuklu ailelerin de evlt edinebilmeleri sağlanmalıdır.
- 23- Evden kaçan çocuk ve tutuklu çocukların geçici bir süre barındırılıp, sorunlarının bilimsel olarak incelendiği ve çocuk için en uygun gem önerilerin üretildiği bir merkez öncelikle büyük şehirlerde kurulmalıdır.
- 24- Çocuk Islah evlerinde temel eğitim ve meslek kazandırma faaliyetlerine önem verilmelidir.
- 25- Aile birliğinin sarsılması, aile ilişkilerinin bozulması hallerinde tedavi edici çalışmalar önemlidir. Ayrıca, aile birliğinin baştan sağlıklı kurulması açısından destekleyici eğitim hizmetleri gereklidir. Bu açıdan gençlere, yeni evleneceklerle, evlilere, ana-baba adaylarına ve ana-babalara yönelik aile hayatı eğitim programları düzenlenmelidir. Bu yönde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, bazı niversite, dernek ve

I. Aile Şûrası Kararları

yerel yönetimlerin girişimleri söz konusudur. Yeni bir hizmeti başlatmak çok önemlidir. Ancak, gelişmesi ve yaygınlaştırılmasının sağlıklı olması açısından sözkonusu hizmetleri başlatanların, çalışanların sürekli olarak bilimsel yöntemlerle değerlendirilmeleri, tecrübelerini ilgililerle paylaşımları gereklidir.

- 26- Sosyol hizmet veren kuruluşlar arasında koordineli bir çalışma yapılması, bütünlük sağlanması, eksik ve aksaklıkların görülebilmesi açısından yarar sağlayacaktır,
- 27- Sosyal hizmete yönelik gönüllü kuruluşların yapacağı çalışmalara devlet desteği belli kriterler gözönünde bulundurularak sağlanmalıdır. Bu belli kriterlerin ne olduğu açıklanmalıdır.

Beslenme

- 1- Aile Araştırma Kurumu, ailenin beslenme durumunda oluşan değişmelerin sağlık üzerine etkilerinin belirli zamanlarda araştırılması için öncülük etmeli, konuyu ilgilendiren kurumlar arasında koordinasyon sağlanmalı, geliştirilen projeleri desteklemelidir.

Öncelik verilecek araştırma konuları:

- a. Enflasyon ve gelir durumu dengesizliğin ailenin beslenme ve sağlık durumuna etkileri,
- b. İthalat ve ihracat politikalarının ailenin beslenme alışkanlıklarına etkileri,
- c. İç ve dış göçlerin ailenin beslenme alışkanlıklarına etkileri,
- d. Çevre kirliliği ve besin israfının boyutları ve bunun ailenin beslenme ve sağlık durumuna etkileri.